

EEN ONDERZOEK NAAR

de rol van ouders in het primair onderwijs

Deel 1

Deel 1 literatuuronderzoek,
Ina Cijvat en Cecil Voskens
Deel 2 praktijkonderzoek (gereed medio 2009),
Hessel de Boer en Peter de Vries

Ten behoeve van de leesbaarheid, is in deze publicatie in veel gevallen bij de verwijzing naar personen gekozen voor het gebruik van 'hij'. Het spreekt vanzelf dat hier ook 'zij' gelezen kan worden.

© CPS *onderwijsontwikkeling en advies*, december 2008

Eindredactie: Maria Balkenende (Lisserbroek)
Vormgeving omslag en binnenwerk: Akimoto (Amersfoort)

CPS onderwijsontwikkeling en advies
Postbus 1592
3800 BN Amersfoort
Telefoon (033) 453 43 43

www.cps.nl

Deze publicatie is tot stand gekomen met subsidie van het Ministerie van OC&W in het kader van SLOA 2007.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave

	Pagina
Voorwoord	4
1. De noodzaak van beleid voor ouderparticipatie en –betrokkenheid	5
1.1. Wat is over ouderparticipatie en -betrokkenheid bekend uit internationaal en nationaal onderzoek?	6
1.2. Internationale <i>good practices</i>	7
1.3. Nationale <i>good practices</i>	11
2. Een model voor ouderbetrokkenheid op school	13
3. Aanbevelingen voor de praktijk	20
4. Conclusies	25

0. Voorwoord

Hieronder vindt u een korte uiteenzetting over enkele belangrijke onderzoeksresultaten met betrekking tot de rol en effecten van ouderbetrokkenheid in het primair onderwijs. De uiteenzetting is gebaseerd op een literatuurstudie en zal dan ook regelmatig naar vakliteratuur verwijzen. Een praktijkonderzoek naar de rol en effecten van ouderbetrokkenheid zal medio 2009 gereed komen.

In hoofdstuk 1 laten we aan de hand van onderzoeksresultaten zien wat het belang is van beleid op het gebied van ouderparticipatie en –betrokkenheid. In hoofdstuk 2 staat een model voor ouderbetrokkenheid centraal. Bij behandeling van dit model komen verschillende aspecten aan bod die een rol moeten spelen bij het beleid met betrekking tot ouderbetrokkenheid. Hoofdstuk 3 biedt enkele aanbevelingen voor de praktijk. In hoofdstuk 4 wordt afgesloten met enkele conclusies.

1. De noodzaak van beleid voor ouderparticipatie en –betrokkenheid

1. De noodzaak van beleid voor ouderparticipatie en –betrokkenheid

De betrokkenheid van hedendaagse ouders bij onderwijs is groot. De grens tussen opvoeding en onderwijs is daardoor aan het vervagen. Opvoeding en onderwijs zijn zo als het ware twee zijden van één medaille: ontwikkeling. Ouders en school dragen voor die ontwikkeling een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid.

Als de ontwikkeling van een kind in gevaar is, of niet langs de gebruikelijke paden verloopt, is er tussen ouders en school meestal sprake van een extra intensief contact. Aangaande de betrokkenheid van ouders van zorgleerlingen worden in de literatuur verscheidene punten van aandacht genoemd. Een eerste punt is dat de betrokkenheid van ouders mede afhangt van de opstelling van de school. Het is zorgelijk dat lang niet alle basisscholen voldoende aandacht besteden aan een open houding naar ouders toe. Scholen verwijten vooral allochtone ouders nogal eens dat ze weinig inzet voor de school tonen. Deze ouders stellen van hun kant dat de school te weinig doet voor de ontwikkelingskansen van hun kinderen.

Verder is een belangrijke vaststelling dat ouders onderling verschillen in hun wensen en mogelijkheden ten aanzien van de betrokkenheid bij het onderwijs aan hun kind. Er zijn ouders die in grote mate autonoom willen kiezen en handelen. Er zijn ook ouders die prijs stellen op ondersteuningsvormen.

1.1. Wat is over ouderparticipatie en -betrokkenheid bekend uit internationaal en nationaal onderzoek?

Op basis van internationaal en nationaal onderzoek zijn twee kernpunten te formuleren met betrekking tot de rol en effecten van ouderparticipatie en –betrokkenheid:

- Britse (Desforges & Abouchaar, 2003) en Amerikaanse (Henderson & Mapp, 2002) reviews zijn gebaseerd op respectievelijk 14 en 51 onderzoeken naar de relatie tussen ouderbetrokkenheid en leerprestaties van kinderen. Uit de onderzoeken blijkt een significant positief effect van ouderbetrokkenheid op het functioneren van kinderen binnen school. Dit betreft zowel leerprestaties als gedrag en werkhouding. Dit verband is aanwezig bij gezinnen van alle economische achtergronden en opleidingsniveaus en alle etnische achtergronden, en bij leerlingen van alle leeftijden.
- Niet zozeer participatie op school, maar betrokkenheid thuis levert een grote bijdrage aan de ontwikkeling en het leersucces van kinderen. 'Good parenting at home' leidt doorgaans tot meer zelfvertrouwen, meer positieve attitudes richting de school, betere prestaties in taal en rekenen, en een verdere ontwikkeling van sociale competenties. Investeren in ouderbetrokkenheid thuis draagt dus bij aan het vergroten van de ontwikkelingsmogelijkheden van kinderen. Het is hierbij vooral van belang dat alle ouders met hun kinderen praten over school en hen helpen bij het leren en maken van hun huiswerk.

Ouderbetrokkenheid kan op veel manieren ingevuld worden. Het blijkt dat de intensiteit en vorm van betrokkenheid van ouders sterk varieert. Dit komt doordat betrokkenheid allereerst samenhangt met sociaaleconomische achtergrond en opleidingsniveau van ouders. De betrok-

kenheid hangt daarnaast ook samen met het beeld dat ouders hebben van de rol die zij kunnen spelen en met de mate waarin zij denken dat ze in staat zijn om een bijdrage te leveren. Uit deze onderzoeken wordt ook duidelijk dat het voor goede samenwerking van belang is dat alle partijen een gelijkwaardige rol en een zekere mate van onafhankelijkheid hebben, maar dat zij daarnaast ook impliciete of formele verplichtingen aan elkaar en aan anderen hebben. Samenwerking is dus effectief als ze zich richt op het bevorderen van respectvolle relaties tussen schoolteam en ouders, en wanneer vertrouwen daarin een grote rol speelt. Effectieve activiteiten richten zich op partnerschap, waarin de verantwoordelijkheid voor de educatieve ontwikkeling van kinderen wordt gezien als een gedeelde, gezamenlijke verantwoordelijkheid van ouders, schoolteam en andere betrokkenen.

In het Amerikaanse onderzoek is overigens expliciet gekozen voor de term **familie in plaats van ouders**, omdat ook de invloed van broers/zussen/opa's/oma's en andere direct betrokkenen van belang wordt geacht.

1.2. Internationale *good practices*

Gemeenschappelijke elementen in buiten Nederland genomen initiatieven

Als gemeenschappelijke elementen van initiatieven voor ouderbetrokkenheid in het buitenland blijken uit de literatuur:

- o Een voortschrijdende *verandering in houding*.
Kernpunten in de veranderende houding zijn: gelijkwaardigheid van alle leerlingen, gelijkwaardigheid van alle betrokken partijen en door alle betrokkenen gedeelde verantwoordelijkheid voor het kind, met respect voor elkaars inbreng. Deze punten zijn bepaald niet nieuw, maar blijkbaar toch nog niet overal de basis van het handelen in de praktijk.
- o Een *integrale aanpak* waarin maatregelen worden genomen die op een samenhangende manier op verschillende punten gericht zijn: gericht op leerkrachten, ouders en andere betrokkenen; gericht op gezin, school en andere instanties; gericht op behoeften van ouders én sterke kanten van ouders; gericht op beleid én praktijk. De 'Parent Partnership Service' in Suffolk (Leming, 2002) is daarvan een duidelijk voorbeeld.

Tien internationale *good practices* (uit: Smit, F., Sluiter, R. en Driessen, G. (2006))

Op basis van de tien onderzochte internationale *good practices* kunnen twee centrale conclusies worden getrokken. Deze twee centrale conclusies zijn onder te verdelen in verscheidene punten. Deze punten zullen hierna besproken worden.

Centrale conclusies:

- A. De factoren die bepalend zijn voor het succes.
- B. De effecten van initiatieven om ouderbetrokkenheid te vergroten en om de samenwerking tussen school, opvang, ouders en lokale gemeenschap te optimaliseren.

A. De factoren die bepalend zijn voor het succes:

(1) een geïntegreerde aanpak; (2) een visie op ouderbetrokkenheid; (3) een visie op de duurzaamheid van de samenwerking; (4) een gezamenlijk norm- en saamhorigheidsbesef; (5) het gezamenlijke belang staat voorop; (6) er klinkt een idealistische gevoelstoon door.

1. Geïntegreerde aanpak. Het beleid met betrekking tot ouderparticipatie en –betrokkenheid moet aansluiten bij de missie van de school en worden gedragen en uitgevoerd door betrokkenen. Het beleid moet dus deel zijn van een zogenaamde geïntegreerde aanpak. Er is voorlichting nodig aan betrokkenen om draagvlak te creëren. Verder moeten afspraken gemaakt worden in welk traject personen en organen worden betrokken bij de besluitvorming.

2. Visie op ouderbetrokkenheid. Nadruk ligt op optimaliseren van de leerprestaties, de schoolorganisatie, en de rol van de ouders daarbij. De schoolorganisatie is hierbij een samenhangend cultureel systeem met *gezamenlijke waarden* (de school als ‘community’). Tussen schoolbestuur/schoolleiding/leraren en ouders zijn fundamentele belangenovereenkomsten, er is een gemeenschappelijke cultuur en men is gezamenlijk verantwoordelijk voor opvoeding en onderwijs. Men streeft naar consensus. Deze cultuur heeft vergaande consequenties voor de organisatievormen. Ouders geven vaak gezamenlijk op alle niveaus (mede) richting aan praktische beslissingen (meehelpen), maar ook aan beleids- en uitvoeringsbeslissingen (mee-denken en meebeslissen). Men ziet ouders als partners met een eigenstandige inbreng bij de opvoeding/het onderwijs en het onderwijsbeleidsproces. Personeel en ouders hebben volgens hen in feite een aantal gemeenschappelijke doelen, zoals het optimaliseren van de ontwikkelingskansen van leerlingen, het verbeteren van de schoolloopbaan van leerlingen, en zijdelings een effectieve taakuitvoering van leraren. Hoe meer ouders bij verschillende activiteiten betrokken zijn des te beter.

3. Visie op de duurzaamheid van de samenwerking. De ‘langdurige samenwerking’ tussen socialiserende instanties en ouders staat voorop. Personeel en ouders vormen een stabiel verband en een duurzame samenwerking. Gedurende een groot aantal jaren vertrouwen de ouders de school een essentieel deel van de opvoedingstaak toe.

4. Drijfkrachten. In de projecten prevaleert een gezamenlijk ‘norm- en saamhorigheidsbesef’. Voorop staat het met elkaar op één lijn komen: onderwijs op school en opvoeding thuis liggen in elkaars verlengde. Zowel personeel als ouders zoeken primair naar wat hen bindt: ‘We zijn allemaal met hetzelfde bezig, we delen dezelfde zorg, dus laten we overleggen en zaken op elkaar afstemmen.’

5. Mensbeeld. Leraren en ouders zien elkaar als partners, stemmen op elkaar af, maken drempels zo laag mogelijk, houden elkaar zo goed mogelijk op de hoogte, streven naar dialoog en samenwerking, en hebben beiden recht op een substantiële beïnvloeding van het onderwijs- en opvoedingsproces. Leraren zijn bereid hun autonomie, hun ‘professionele’ afstand tot ouders, los te laten. De schoolgemeenschap is in mindere mate een arena, een strijdtoneel, wat betreft taakafbakening tussen personeelsleden en ouders.

6. Gevoelston. In de projecten klinkt een *idealistische* gevoelston door: 'Het gaat om een indringende unieke dialoog tussen leraren, opvoeders en leerlingen, waarin overdracht van normen en waarden plaatsvindt.'

B. De effecten van initiatieven om ouderbetrokkenheid te vergroten en de samenwerking tussen school, opvang, ouders en lokale gemeenschap te optimaliseren

(1) effect op het cognitief functioneren; (2) effect op het sociaal functioneren; (3) effecten op de houding van ouders; (4) effecten op de leerprestaties; (5) effecten op de samenwerking tussen school en lokale gemeenschap; (6) effecten op de veranderingscapaciteit van scholen en lokale gemeenschappen.

1. Cognitief functioneren. Het functioneren van ouder-schoolprojecten is uitgebreid beschreven, maar doorgaans nauwelijks geëvalueerd (Boethel, 2004; Desforges & Abouchar, 2003; Henderson & Mapp, 2002). Voor de Nederlandse situatie zijn de resultaten in grote lijnen identiek met die uit het buitenland (Van Es e.a. 2002).

Naar de impact/effecten van ouderbetrokkenheid zijn meerdere onderzoeken verricht. Dit zijn doorgaans kwantitatieve studies, soms met een longitudinale opzet (Desforges & Abouchar, 2003; Bakker, Stoep, Van der Heuvel & Bouts, 2002; Epstein, 2001; Gordon, 1979). De resultaten van deze onderzoeken zijn (veelal) positief. Zo vond Sacker (e.a., 2002) sterke effecten van ouderbetrokkenheid op de leerprestaties van kinderen in het primair onderwijs. Ook Izzo (e.a., 1999) vond verschillen in leerprestaties die te maken hadden met ouderbetrokkenheid. Met name de prestaties op het gebied van lezen bleken sterk afhankelijk te zijn van de betrokkenheid van ouders in huis. Ouderparticipatie wordt daarom ook beschouwd als een van de belangrijke componenten dan wel kenmerken van effectieve scholen (Epstein, 2001).

2. Sociaal functioneren. Naast effecten op de schoolse prestaties van kinderen zijn er in verschillende onderzoeken ook positieve effecten gevonden van ouderbetrokkenheid op het sociaal functioneren van leerlingen. Het gaat dan over aspecten als het gedrag van leerlingen, hun motivatie, sociale competenties, de relaties tussen leraar en leerling, en de relaties tussen leerlingen onderling (Boethel, 2003, 2004; Henderson & Mapp, 2002; Jordan, Orozco & Averett, 2001). Bovenstaande resultaten hebben betrekking op internationale praktijken en ervaringen met ouderbetrokkenheid. De resultaten van onderzoeken en projecten in Nederland naar de relatie tussen diverse vormen van ouderbetrokkenheid en leerlingprestaties laten een ander beeld zien: met name op scholen met veel allochtone leerlingen zijn, ondanks veel extra inspanningen op het gebied van ouderbetrokkenheid en het nut dat leraren en ouders hierin zien, geen directe effecten van al deze activiteiten zichtbaar op de prestaties en het welbevinden van de leerlingen (Smit, Driessen & Doesborgh, 2002).

3. Houding van ouders. Naast de boven besproken effecten op leerlingniveau laten studies die gericht zijn op het bevorderen van de betrokkenheid van ouders bij school ook zien dat er veranderingen optreden bij de ouders zelf. Ondersteuning van school bij het opvoedingsklimaat in het gezin kan leiden tot een positieve houding van ouders tot de school en zelfs tot verandering van opvoedingsgedrag (Jordan, Orozco & Averett, 2001). Daarnaast zijn er ook positieve verbanden gevonden tussen ouderbetrokkenheid en school en gemeenschapsgerelateerde uitkomstmaten (Boethel, 2004; Henderson & Mapp, 2002). Zo blijkt dat ouderbetrokkenheid ook samenhangt met het functioneren van de schoolorganisatie en de lokale gemeenschap. Een grotere betrokkenheid van ouders bij school heeft een positieve invloed

op het klimaat van de school en de gerichtheid van de school naar haar omgeving (meer openheid) (Yates, 2006).

4. Leerprestaties. Hoewel bovenstaande resultaten aannemelijk maken dat ouderbetrokkenheid van invloed is op de cognitieve en sociale ontwikkeling van kinderen, blijft onduidelijk welke vormen van ouderbetrokkenheid nu precies effecten hebben op welke aspecten van de ontwikkeling van kinderen. Zo kan het heel goed zijn dat bepaalde ondersteuning van ouders aan hun kinderen bij het maken van huiswerk effectief is voor het leren lezen, maar veel minder of helemaal niet werkt voor het leren rekenen (Izzo e.a., 1999). Het effect van de gehanteerde strategie van ouderbetrokkenheid kan daarnaast afhangen van de leeftijd van het kind. Zo zou een meer gestructureerd systeem van het volgen van het huiswerk als ondersteuningsstrategie betere effecten kunnen laten zien bij jongere kinderen dan bij oudere kinderen (Sacker e.a., 2002). Kortom: er is enig empirisch bewijs voor het belang van ouderbetrokkenheid voor het leren van kinderen. Desondanks is voorzichtigheid gewenst bij het trekken van algemene conclusies over de effecten van ouderbetrokkenheid op het leren en de ontwikkeling van kinderen. Over de differentiële (interactie-)effecten van ouderbetrokkenheid op leerlingprestaties is namelijk weinig bekend (Sleegers & Smit, 2003; Millard, Taylor & Watson, 2000).

5. Samenwerking school en lokale gemeenschap. Resultaten van onderzoek naar het functioneren van ouderbetrokkenheidsprojecten in de Verenigde Staten, Australië, Nederland en andere Europese landen laten zien dat afstemming tussen ouders, school en gemeenschap in de afgelopen jaren haar vruchten heeft afgeworpen. De resultaten van het literatuuronderzoek maken daarnaast ook duidelijk dat experimenten met ouderparticipatie kunnen variëren. Het kan onder meer gaan om: het stimuleren van een open relatie tussen ouders en school, actieve ouder- en gemeenschapsparticipatie in het bestuur en beleid van de school, en sterke partnerschappen tussen school en de lokale gemeenschap (Davies, 2003; Epstein, 2001). Ondanks de geboekte vooruitgang en de verschillen in ervaringen met ouderparticipatieprojecten, is de pedagogische afstemming tussen school, gezin en gemeenschap op doorsneescholen nog verre van optimaal. Daarbij komt dat de communicatie tussen ouders, personeelsleden en gemeenschap over de afstemming van opvoeding en onderwijs problematisch verloopt en er onduidelijkheden zijn over elkaars verantwoordelijkheden (Sleegers & Smit 2003; Smit, Driessen & Sleegers, 2001).

6. Veranderingscapaciteit van scholen en lokale gemeenschap. Ouders hebben in veel landen zitting in het schoolbestuur, de schoolraad, de medezeggenschapsraad of klassenraden. De invloed van deze formele vormen van ouderparticipatie en samenwerking op het functioneren van scholen en lokale gemeenschappen kan heel groot zijn, maar is in de praktijk beperkt. Schoolteams hebben de neiging, veelal onder verwijzing naar hun professionaliteit en verworven expertise, zich af te schermen van ouders. Zo willen ze zich beschermen tegen een te grote invloed en betrokkenheid van ouders bij hun werk. Daarbij komt dat de samenwerking tussen school en ouders in Nederland en in het buitenland veelal gedefinieerd wordt vanuit het perspectief van de school. Zo kan ouderbetrokkenheid vanuit het perspectief van de school gezien worden als een instrument om een bijdrage te leveren aan verbetering van de kwaliteit van de school. Een dergelijke waardering van ouderbetrokkenheid kan echter zelfs ten koste gaan van de doelen van ouders en de lokale gemeenschap. Ook in Nederland lijken scholen vaak een dergelijke eenzijdige instrumentele benadering te hebben als het gaat om het vormgeven van samenwerking tussen ouders en school. Zo staan scholen te veel met de rug naar de ouders en komt de medezeggenschap van ouders niet goed van de grond (Ravn, 2003; Sleegers & Smit, 1999). Deze problematiek doet zich in sterke mate voor bij allochtone ouders (Van Ewijk & Klein, 2003).

1.3. Nationale good practices

Verwachtingen

Verwachtingen spelen in het primair onderwijs een grote rol (Stoep 2008). Allereerst hebben leerkrachten ideeën en verwachtingen over de manier waarop ouders hun kinderen ondersteunen in het leren lezen. Daarnaast spelen de verwachtingen die ouders hebben van de vaardigheden van hun kind een grote rol.

Vaak zijn de verwachtingen van leerkrachten over de ondersteuning door ouders verkeerd: ze overschatten ouders uit hogere sociale milieus en onderschatten allochtone ouders wat betreft de rol die de ouders zichzelf toebedelen in de ondersteuning van hun kind. (Ook allochtone ouders zijn namelijk vaak erg betrokken bij het lees- en leerproces van hun kinderen, maar wel vaak op een andere manier dan autochtone.)

De verwachtingen die leerkrachten hebben van ouders en hun betrokkenheid beïnvloeden daarnaast ook de verwachtingen van de leerkracht wat betreft de prestaties van leerlingen (Bakker et al, 2002). De eerste verwachtingen van leerkrachten over de prestaties van hun leerlingen blijken nauw samen te hangen met de indruk die zij zich van de onderwijsbetrokkenheid van hun ouders hebben gevormd. Dit geldt ook omgekeerd: hoe meer zij van de prestaties verwachten, des te positiever hun indruk over ouderlijke betrokkenheid is. Het is niet onaannemelijk dat deze eerste indruk wordt gebaseerd op hun inschatting van het sociaal-economisch milieu van de leerling. Gebrek aan informatie over beroep en opleiding van ouders zijn hierbij geen hinderpaal, omdat kleding, spraak en omgangsvormen van de leerlingen voor leerkrachten adequate indicaties zijn voor de sociaal-economische status van de ouders. Deze mening laat zich in de loop van het schooljaar amper wijzigen. Daarnaast is het opmerkelijk dat leerkrachten vooral positiever oordelen over de betrokkenheid van ouders die trouw de ouderavonden bezoeken dan over de betrokkenheid van ouders die zich daar zelden of nooit laten zien. Of ouders ook nog andere keren met de leerkracht in gesprek raken, blijkt van minder betekenis.

BRONNEN:

- Bakker, J., Stoep, J., Heuvel, W. van den & Bouts, L. (2002) Leerkrachtverwachtingen en de oordeelsvorming over ouderlijke betrokkenheid *Pedagogische Studiën*, 79, 376-388
- Boethel, M. (2003). *Diversity. School, family, & community connections. Annual synthesis 2003*. Austin, TX: National Center for Family & Community Connections wit Schools/Southwest Educational Development Laboratory.
- Boethel, M. (2004). *Readiness. School, family & community connections. Annual synthesis 2004*. Austin, TX: Southwest Educational Development Laboratory.
- Davies, D. (2003). Beyond partnership: the need for independent citizen activism for school reform in the United States. In S. Castelli, M. Mendel & B. Ravn (Eds.), *School, family, and community partnership in a world of differences and changes* (pp. 51-64) Gdansk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdanskiego.
- Desforges, Ch. & Abouchaar, A. (2003) *The Impact of Parental Involvement, Parental Support and Family Education on Pupil Achievements and Adjustment: A Literature Review* Nottingham: Queen's printer
- Driessen, G., & Doesborgh, J. (2003). *Gezinsomstandigheden, opvoedingsfactoren, en sociale en cognitieve competenties van jonge kinderen*. Nijmegen: ITS.
- Es, S. van, Hubbard, F., Tilborg, L. van, & Vedder, P. (2002). *Schakels tussen school en thuis. Het bestrijden en voorkomen van onderwijsachterstanden. Samenwerken met ouders*. Den Haag: PMPO.
- Epstein, J. (2001) *School, family and community partnerships: preparing educators and improving schools*, Boulder, CO: Westview Press

- Ewijk, M. van, & Klein, T. (2003). *De samenstelling van schoolbesturen in het primair en voortgezet onderwijs*. Leiden: Research voor Beleid.
- Gordon, I. (1979). The effects of parent involvement on schooling. In R. S. Brandt (Ed.), *Partners: Parents and schools*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Henderson, A. T. & Mapp, K. L. (2002) *A New Wave of Evidence: The Impact of School, Family, and Community Connections on Student Achievement* Aston: SEDL's National Center for Family & Community Connections with Schools
- Izzo, C. V., Weissberg, R. P., Kasprow, W. J., & Fendrich, M. (1999). A longitudinal assessment of teacher perceptions of parent involvement in children's education and school performance. *American Journal of Community Psychology*, 27(6), 817–839.
- Jordan, C., Orozco, E., & Averett, A. (2002). *Emerging issues in school, family, & community connections*. Austin, TX: National Center for Family & Community Connections with Schools, Southwest Educational Development Laboratory. <http://www.sedl.org/connections/resources/>
- Peetsma, T. & Blok, H. (red.) (2007) *Onderwijs op maat en ouderbetrokkenheid; het integrale eindrapport* Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut
- Ravn, B. (2003). *Cultural and political divergences in approaches to cooperation between home, school and local society in Europe*. In S. Castelli, M. Mendel & B.
- Ravn (Eds.), *School, family, and community partnership in a world of differences and changes* (pp. 9-18) Gdansk: University of Gdansk.
- Smit, F., Sluiter, R. en Driessen, G. (2006) *Literatuurstudie ouderbetrokkenheid in internationaal perspectief* Its- Radboud Universiteit Nijmegen
- Stoep, J. (2008) *Opportunities for early literacy development: Evidence for home and school support* Apeldoorn: Garant
- Sacker, A, Schoon, I and Bartley, M (2002) 'Social inequality in educational achievement and psychosocial adjustment throughout childhood: magnitude and mechanisms', *Social Science and Medicine*, 55: 863-880
- Sleegers, P. & Smit, F. (2003). Samenwerking tussen leerkrachten en ouders: variatie, opbrengsten en knelpunten. In. B. Creemers, M. Krüger, P.Sleegers & C. van Vilsteren (Red.) *Handboek Schoolorganisatie en Onderwijsmanagement*. (B4300-1 – B4300-21). Alphen aan den Rijn: Samsom/H.D. Tjeenk Willink.

2. Een model voor ouderbetrokkenheid op school

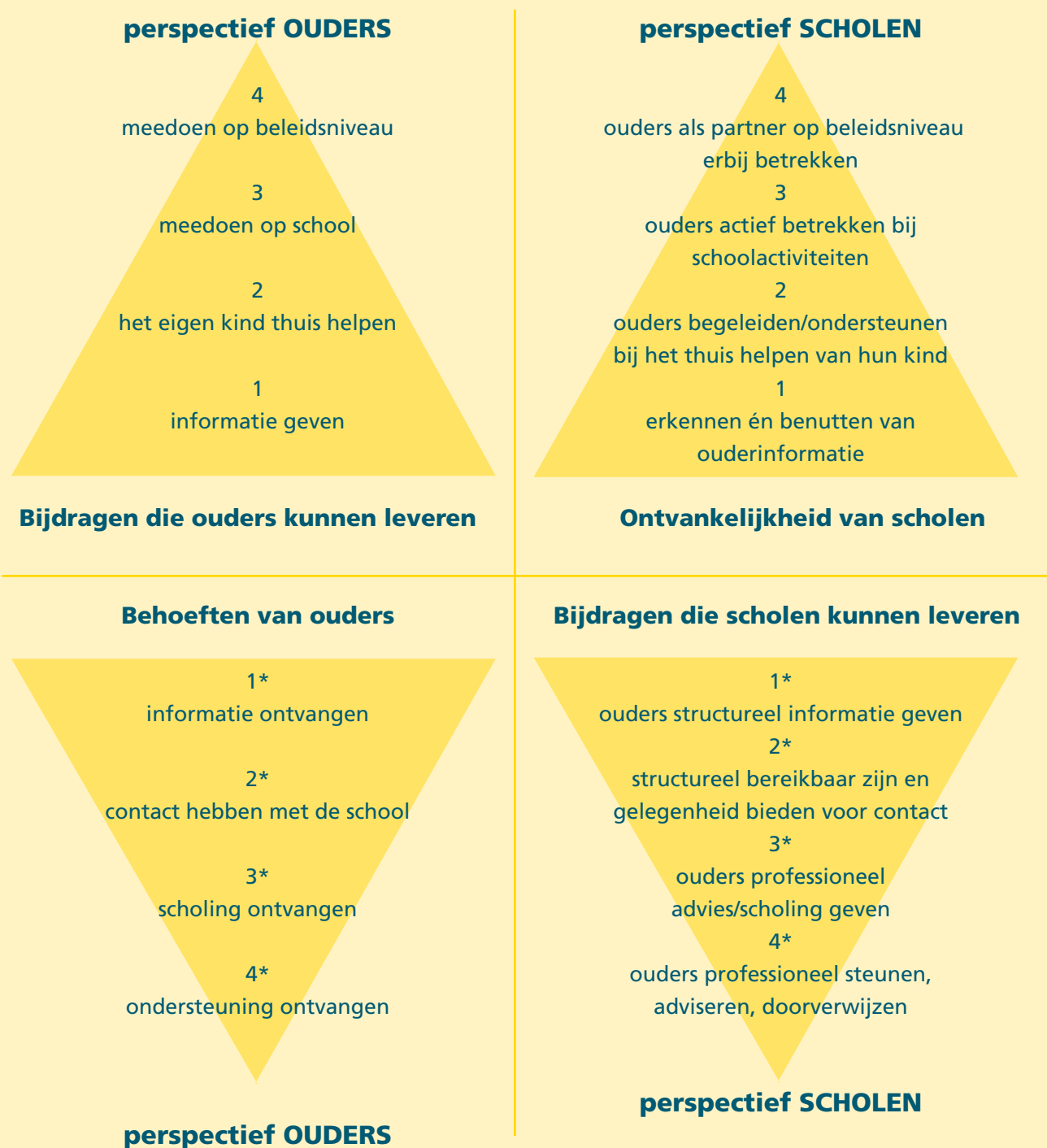

2. Een model voor ouderbetrokkenheid op school

Ook in Nederland hebben er meerdere onderzoeken plaatsgevonden ten aanzien van ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie op scholen. In dit onderzoek zijn veel factoren gevonden die een bijdrage leveren aan de verschillende aspecten van ouderbetrokkenheid, zowel vanuit ouders als vanuit scholen. Om al deze factoren goed te kunnen weergeven is het volgende model ontwikkeld.

Het model *Cijvat/Voskens* bestaat uit twee delen en wordt gelezen vanuit het midden naar boven dan wel naar beneden.

Figuur 1: model Cijvat/Voskens

Het bovenste deel van figuur 1 staat voor een **hiërarchie van de mogelijke bijdragen van ouders respectievelijk de ontvankelijkheid van scholen voor die bijdragen**.

Bijvoorbeeld: *alle ouders* kunnen informatie geven en het eigen kind thuis helpen, *minder ouders* kunnen meedoen op school, en *slechts enkele ouders* zullen meedoen op beleidsniveau.

Het onderste deel van figuur 1 staat voor een **hiërarchie van de behoeften van ouders respectievelijk de bijdragen die scholen aan het vervullen van die behoeften kunnen leveren**.

Bijvoorbeeld: *alle ouders* hebben behoefte aan het ontvangen van informatie, *bijna alle ouders* hebben behoefte aan contact met school, terwijl *minder ouders scholing en nog minder ouders* ondersteuning nodig hebben.

Wisselwerking

Het **perspectief van de ouders** en het **perspectief van de school** zijn complementair aan elkaar. Elk aspect, zoals geformuleerd vanuit het perspectief van de ouders, krijgt een complement binnen het perspectief van de school. Bijvoorbeeld: Om er voor te zorgen dat ouders hun informatie over het eigen kind kunnen inzetten, moet de school open staan voor deze informatie, en daar ook daadwerkelijk iets mee doen. Om er voor te zorgen dat aan de behoefte van ouders aan een goed contact met de school wordt voldaan, moet de school er voor zorgen dat er voldoende gelegenheid is om dat contact tot stand te brengen en te onderhouden. Daarbij kan men het op elk punt ook andersom formuleren: als de school uitnodigt tot contact, moeten de ouders daar ook op ingaan. Het gaat met andere woorden steeds om een *wisselwerking* tussen school en ouders.

Onderscheiden versus scheiden

De aspecten genoemd in het model Cijvat/Voskens zijn niet te scheiden maar wel te onderscheiden. Ouderbetrokkenheid is namelijk een complex construct, ongeacht het model voor ouderbetrokkenheid men ook hanteert.

In de onderzoeksliteratuur worden verschillende aspecten, of combinaties van aspecten, op verschillende manieren geoperationaliseerd en in verband gebracht met andere variabelen. Soms zijn die andere variabelen zelf weer aspecten van ouderbetrokkenheid.

Bijvoorbeeld: men probeert het contact met ouders te verbeteren door het afleggen van huisbezoeken en gaat na of de ouders daarna vaker naar school komen voor het bijwonen van een ouderavond. Het bijwonen van een ouderavond is op zichzelf geen doel maar wordt op haar beurt gezien als instrumenteel voor de vorderingen van het kind.

Factoren, zowel vanuit ouders als vanuit scholen, die bijdragen aan de verschillende aspecten van ouderbetrokkenheid (Figuur 1: model Cijvat/Voskens)

Vanuit diverse nationale onderzoeksliteratuur (zie literatuurlijst aan het einde van deze paragraaf) zijn verschillende factoren gevonden. We behandelen de factoren hieronder, startend vanuit het midden van het model Cijvat/Voskens:

Aspect 1 ouders: 'informatie geven' school: 'erkennen én benutten van de informatie'

- Respect van de school voor de positie van de ouder als eerste belangrijke persoon voor het kind.
- Interesse van de school in de kennis die ouders hebben over de mogelijkheden en beperkingen van het eigen kind, over de thuissituatie en over de persoonlijke geschiedenis van het kind.
- Waardering van de school voor de inbreng en inspanningen van de ouders.
- Scholen staan open voor eigen initiatieven van ouders.
- De scholen nemen de ouders altijd serieus. Men heeft een luisterend oor en toont belangstelling voor de thuissituatie van de ouders en kinderen. Men reserveert tijd voor het onderhouden van contacten.
- Ouders met niet-Nederlandse culturele achtergronden vragen vaak om een andersoortige benadering dan Nederlandse ouders. Scholen die merkten dat de (interculturele) communicatie met de ouders voor verbetering vatbaar bleek, volgden op dit terrein teamscholing.
- Het perspectief van de ouder op wat goed is voor het eigen kind moet aan bod komen, naast het perspectief van de school op wat goed is voor de hele groep kinderen.

Aspect 2 ouders: 'het eigen kind thuis helpen' school: 'ouders begeleiden en ondersteunen bij het thuis helpen van hun kind'

- Een uitnodigende houding van het kind voor hulp van de ouder.
- Advies aan de ouder door de school voor het geven van de juiste hulp.
- De scholen tonen hun waardering voor de inspanningen van de ouders.
- Een andere manier van het verstevigen van het partnerschap is het samen opstellen van individuele handelingsplannen door scholen én ouders. Daaraan kan een huisbezoek worden gekoppeld. In de handelingsplannen kan worden afgesproken wat de school en de ouders ieder afzonderlijk en samen gaan doen. Een individueel handelingsplan krijgt dus een 'oudergedeelte' en 'schoolgedeelte'. Op deze wijze kan het schoolondersteunend gedrag van de ouders in de thuissituatie worden bevorderd. Omdat er gewoonlijk een paar kinderen per klas zijn die extra onderwijs en/of opvoedingszorg krijgen op grond van een handelingsplan, blijft dit voorstel voor een groepsleerkracht praktisch uitvoerbaar.
- Een specifieke onderwijsvoorziening als de 'Voorschool' houdt in dat de ouders van jonge kinderen op een vroeg moment worden bereikt. Bovendien schrijven voorschoolse programma's ook voor dat ouders op school en thuis activiteiten verrichten met hun kinderen waardoor het schoolondersteunend gedrag van de ouders wordt gestimuleerd. Het brede schoolconcept biedt scholen meer ruimte opvoedingsondersteunende programma's voor ouders aan te bieden.

Aspect 3: ouders: 'meedoen op school' **school: 'ouders actief betrekken bij schoolactiviteiten'**

- De motivatie van ouders om een goede onderwijsomgeving voor elkaar te krijgen voor hun kind.
- Een positieve opvatting van ouders over de eigen effectiviteit.
- Een uitnodigende houding van de school. Die houding moedigt ouders aan betrokken te raken, ook met heel concrete voorstellen en vragen.
- Gematigdheid in de druk op ouders om betrokken te raken. Teveel druk kan averechts werken, bijvoorbeeld als ouders al overbelast zijn.
- Waardering van de school voor de vele manieren waarop ouders zich (willen) inzetten.
- Op de goede voorbeeldscholen heeft men een oog ontwikkeld voor de talenten van *alle* ouders zodat ook zij een bijdrage kunnen leveren aan kleine activiteiten.
- De successcholen hebben een breed aanbod aan activiteiten waaraan ouders mee kunnen doen ('voor elk wat wils').
- Voor de verschillende activiteiten zijn vaak draaiboeken opgesteld.
- Stimuleer ouders op zoveel mogelijk fronten tot samenwerking met de school. Maak met moeilijk bereikbare ouders individuele afspraken voor de bijdragen die ze kunnen leveren.
- Succesvolle basisscholen hebben vaak meerdere werkgroepen waaraan zowel ouders als teamleden deel hebben. Op deze wijze is er een structurele samenwerking tussen de school en haar ouders én houdt het schoolteam een 'vinger in de pap'.

Aspect 4: ouders: 'meedoen op beleidsniveau' **school: 'ouders als partner op beleidsniveau erbij betrekken'**

- Het schoolplan nadrukkelijker onder de aandacht van de ouders brengen, teneinde ouders als partners bij de kwaliteitsbewaking en –verbetering van de school te betrekken.
- Schoolteams zouden er naar kunnen streven om jaarlijks naar opvattingen, verwachtingen en bevindingen van *alle* ouders over het onderwijs te vragen (bijvoorbeeld via enquêtes en gerichte imago-onderzoeken) en daar rekening te houden in het totale schoolbeleid.
- Schoolteams stippelen een beleid uit om contacten met (specifieke groepen) ouders te onderhouden. Dit heeft als doel de afstemming tussen opvoeding thuis en onderwijs op school te verbeteren.
- Naast alle informatie over alledaagse schoolse activiteiten moeten scholen ouders ook informeren over beleidszaken.

Aspect 1*: ouders: 'informatie ontvangen' **school: 'ouders structureel informatie geven'**

- Het verstaan van elkaars 'taal' is een basisvoorwaarde.
- Goede informatie aan ouders op allerlei gebied: over hun rechten, over hoe scholen functioneren, over wat de school van ouders verwacht, over de aanpak die de school voorstaat, over hoe kinderen in het algemeen zich ontwikkelen, over hoe het met het eigen kind op school gaat.
- Erkenning van de school dat ouders vanuit hun (van oorsprong buitenlandse) achtergrond bepaalde dingen juist niet weten.
- De scholen laten zien waar ze voor staan, wat ze belangrijk vinden en wat ze voor de leerlingen én ouders te bieden hebben.
- Hierbij is het de taak van de school de regie te voeren over het onderwijs en de gang van zaken op school. De scholen stellen grenzen aan de invloed van de ouders. Ouders weten waar die grenzen liggen. Wel benadrukken de scholen dat ze samen met de ouders zich voor het grootbrengen van de kinderen inzetten. Er zijn tussen de personeelsleden van de

school en de ouders heldere verhoudingen en verantwoordelijkheden.

- Ouders bij hun entree/intake op school informeren over de vormen van ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie en helder maken welke inbreng ze van de ouders verwachten ten behoeve van het welbevinden en de ontwikkelingskansen van hun kinderen.
- Ouders wijzen op hun verantwoordelijkheden en plichten binnen de schoolorganisatie.

Aspect 2*: ouders: 'contact hebben met de school' school: 'structureel bereikbaar zijn en gelegenheid bieden voor contact'

- Er is een open en uitnodigende cultuur. Er hangt een sfeer waarin ouders zich welkom voelen door de schooldirectie en het team. Scholen dienen zich te realiseren dat ouders zich vaak niet vanzelfsprekend uitgenodigd voelen om betrokken te zijn.
- Wederzijds begrip voor de visie die men heeft op onderwijs en op de rol van ouders daarin, ook al is die visie binnen de school heel anders dan in het land waar de ouders vandaan komen.
- Directe, persoonlijke benadering: de medewerkers van de scholen spreken ouders aan, stappen op hen af, beginnen een spontaan praatje op de gang of het schoolplein. De directe benadering (persoonlijk, mondeling, één-op-één) werkt veel beter dan de indirecte methode (via via, schriftelijk). Dit is vooral voor de niet-Nederlandse ouders belangrijk.
- Belangstelling van de school voor de thuissituatie. Huisbezoek kan hieraan een bijdrage leveren, zeker als dit niet alleen gebeurt als zich problemen voordoen, maar ook als het kind het goed maakt op school.
- Begrip van de school voor het gegeven dat ouders vaak een langdurig proces doormaken om de 'handicap' van hun kind te aanvaarden.
- Het serieus nemen van ouders door de school zonder vooroordelen, bijvoorbeeld over de manier waarop zij met de 'handicap' van hun kind omgaan.
- Evenwicht in het contact tussen ouders en school, zodat de ouders niet 'gekoloniseerd' worden door de school.
- Duidelijkheid bij ouders en duidelijkheid bij de school over wat men van elkaar verwacht.
- Het door de school als gelijkwaardig partner betrekken van ouders in beslissingen die hun kind aangaan.
- Eensgezindheid over de doelen die voor het kind gesteld worden en het gevoel van ouders dat zij eraan kunnen bijdragen dat die doelen bereikt gaan worden.
- Het tekenen van een 'contract for optimal learning' door het kind, een ouder en de school. In een dergelijk contract moet duidelijk omschreven staan welke rol elke deelnemer zal spelen in de te bereiken resultaten van het kind.

Aspect 3*: ouders: 'scholing ontvangen' school: 'ouders professioneel advies/scholing geven'

- Advies, en zo nodig training, aan ouders voor het thuis op een effectieve wijze ondersteunen van het eigen kind in het leren.
- Bied ouders die deelnemen aan de oudergeleding van de (g)mr en/of ouderraad mogelijkheden zich verder te professionaliseren. Er zijn vele scholingsmogelijkheden voor ouders (vergadertechnieken, jaarverslagen schrijven et cetera) die uiteindelijk het functioneren van de school ten goede komen.
- Ouders hebben de scholen vaak iets te bieden en ontvangen daar vaak ook iets voor terug van de school. Ouders bieden bijvoorbeeld specifieke deskundigheid aan en doen in bijvoorbeeld de oudergeleding van de (g)mr en/of ouderraad ervaring op om betere kansen op de arbeidsmarkt te hebben. Niet-Nederlandse ouders benutten de school ook om in contact

te komen met andere, Nederlandssprekende ouders om de Nederlandse taal beter te leren spreken, contacten op te doen, mee te doen aan of iets terug te doen voor de samenleving.

- Ruimte beschikbaar stellen voor onderwijs- en/of opvoedingsondersteunende programma's, ouderkamers, buurtmoeders en/of –vaders, Nederlandse taaltrainingen et cetera.

Aspect 4*: **ouders: 'ondersteuning ontvangen'**
school: 'ouders professioneel steunen, adviseren, doorverwijzen'

- Ondersteuning bieden ter versterking van 'coping' (dat is: het zich goed weten te redden in stressvolle situaties) en ter vergroting van het sociale netwerk van ouders. Deze ondersteuning kan positief werken voor hun betrokkenheid.
- De school vervult een spilfunctie in de contacten tussen ouders en andere instanties die een rol hebben in de ontwikkeling van het kind.
- Scholen dienen zich te realiseren dat ondersteuning soms wordt gegeven door personen die niet onafhankelijk zijn van een organisatie waarmee de ouder problemen heeft.

BRONNEN:

1. Peetsma, T.& Blok, H. (2007) *Onderwijs op maat en ouderbetrokkenheid; het integrale eindrapport* Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut
2. Epstein, J.L. (1992) *School, family and community partnerships: preparing educators and improving schools* Boulder, CO: Westview
3. Smit, F. e.a. (2007) *Ouders, scholen en diversiteit: Ouderbetrokkenheid en –participatie op scholen met veel en weinig achterstandsl leerlingen* Nijmegen: ITS- Radboud Universiteit Nijmegen
4. Bordewijk, A., Dries, H., Harkink, M. & Visser, E. (2007) *Ouderbetrokkenheid thuis: Over de invloed van ouders op het schoolsucces van hun kind en de rol van (voor)schoolse voorzieningen*. Westervoort: Advadi
5. Iepma, IJ. (mei 2005) *Partners in Onderwijs & Opvoeding* Amsterdam: Eduquality/ Schepers van Seventer
6. Booijink, M.(2007) *Terug naar de Basis: Communicatie tussen leerkrachten en allochtone ouders in het primair onderwijs* Leiden: Universiteit Leiden

3. Aanbevelingen voor de praktijk

3. Aanbevelingen voor de praktijk

Veel onderzoeken geven aanbevelingen voor de dagelijkse praktijk. De inventarisatie hieronder toont dat vele hiervan op zichzelf niet nieuw zijn maar wel belangrijk geacht worden.

Er is een samenhangend geheel nodig van zowel beleidsmatige als praktische initiatieven, gericht op zowel de sterke kanten van ouders als op de behoeften van ouders. Ook is nodig dat ouders daadwerkelijk en op een passende manier reageren op initiatieven vanuit de school én andersom. Het gaat om het samen en in interactie optrekken van ouders, leerkrachten en professionals in de zorg binnen de school, in een richting die de ontwikkeling van het kind maximaal ten goede komt.

Alleen als de school een open en uitnodigende houding uitstraalt, zullen ouders een hoge mate van betrokkenheid tonen.

Hieronder volgt een inventarisatie van de aanbevelingen uit de verschillende nationale onderzoeken (zie literatuurlijst aan het einde van deze paragraaf).

• **Attitude/visie**

- De wil om met ouders te komen tot een gedeelde onderwijs- en opvoedingsverantwoordelijkheid voor de kinderen moet aanwezig zijn.
- Er moet een duidelijke visie zijn op de rol van de ouders binnen de school.
- Zowel ouders als leerkrachten moeten zich openstellen voor elkaar en kennis nemen van elkaars culturele en religieuze achtergronden.
- Scholen moeten ervan uitgaan dat *alle* ouders zich betrokken voelen bij de ontwikkeling van hun kinderen en dat alle ouders begeleiding willen bij de ondersteuning van hun kinderen bij het leren.
- Alle activiteiten om ouders bij de school te betrekken moeten worden gerelateerd aan het leren van hun kinderen.
- Scholen moeten initiatieven nemen om goede relaties op te bouwen en te onderhouden met ouders.
- Scholen moeten erkennen dat ouders waardevolle, aanvullende kennis over hun kinderen bezitten.
- Scholen moeten bestaande barrières (eerdere ervaringen, tijd, taal, beelden en overtuigingen) onderkennen en slechten.
- Scholen en ouders moeten onderwijs en opvoeding als een gezamenlijke taak en verantwoordelijkheid zien.
- *Minder toespraak en meer inspraak*: scholen moeten proberen de ouders minder toe te spreken, meer naar hen te luisteren en open te staan voor hun zorgen. Scholen moeten de ouders nadrukkelijker uitnodigen om zitting te nemen in de medezeggenschapsraad en het bestuur.

• **Overbrug verschillen**

- Wees u bewust van uw eigen culturele achtergrond.
- Deel culturele tradities en normen.
- Voer een gesprek in een prettige omgeving.
- Vraag ouders naar hun verwachtingen wat betreft hun kinderen.

- **Zorg voor goede communicatie**

- Neem ouders in alle opzichten serieus.
- Geef ouders duidelijke informatie over hoe de school werkt en wat er in de school gebeurt.
- Plan wanneer en hoe ouders betrokken kunnen worden bij het onderwijs.
- Vraag alle ouders naar hun mening.
- Stimuleer onderlinge uitwisseling tussen ouders, tussen ouders en leerkrachten en met/ tussen teamleden.
- Zorg ervoor dat directie en teamleden aanspreekbaar zijn voor ouders.

- **Professionaliseer leerkrachten**

Het is in de eerste plaats de leerkracht waarmee de ouders contact over hun kind op school onderhouden. Om in deze contacten tegemoet te kunnen komen aan de behoeften van ouders en eveneens gebruik te kunnen maken van de bijdragen van de ouders, lijkt **professionalisering van leerkrachten** wel gewenst. Dit moet voorkomen dat leerkrachten zich vooral defensief opstellen en daarmee de gewenste open communicatie met de ouders niet kunnen realiseren. Met name bij leerkrachten leven doorgaans namelijk negatieve beelden over de rol van veel allochtone ouders in de ontwikkeling van hun kind. Deze beelden nemen lage verwachtingen met zich mee ten aanzien van de mogelijkheden voor samenwerking.

- **Informeer de leerkracht**

Leraren bij hun aanstelling al **informeren** over het feit dat het betrekken van ouders bij activiteiten op school- en groepsniveau onderdeel uitmaakt van de **beroepsstandaard**.

- **Investeer tijd**

Behoeften van ouders zijn onderling verschillend. Het is niet te zeggen welke van de vele suggesties in de onderzoeken het meest effectief zijn. Duidelijk is wel dat een verbeterde betrokkenheid van ouders van zowel scholen als leraren **een extra inspanning** vergt.

- **Geef het prioriteit**

Ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie van **moeilijk bereikbare ouders** dient hoog op de beleidsagenda van schoolbesturen en scholen te staan. De school zal zelf actief werk moeten maken van het verkrijgen van meer zicht op de belangen en wensen van ouders, aangezien die door deze ouders zelf doorgaans niet zo expliciet naar voren worden gebracht. De scholen zullen allochtone en laagopgeleide ouders ook als serieuze gesprekspartners moeten beschouwen. Meer actief betrokken ouders zullen bereid moeten zijn om met allochtone en laagopgeleide ouders samen vorm te geven aan verschillende vormen van ouderbetrokkenheid.

- **Knelpunten en oplossingen**

- Bij ouders uit het middelbaar en hoger milieu is het grootste knelpunt dat zij geen tijd hebben voor deelname aan activiteiten, samenwerking en afstemming met de school vanwege werk (bijna 80 procent).
- 10-15 procent van de scholen ervaart geen knelpunten met betrekking tot ouderparticipatie.
- Bij allochtone lager opgeleide ouders is de slechte beheersing van het Nederlands het grootste probleem.
- Volgens 20 procent van de schoolleiders zijn leerkrachten niet capabel om moeilijk bereikbare allochtone lager opgeleide ouders beter bij school te betrekken. Tevens hebben allochtone, lager opgeleide ouders onvoldoende inzicht in het onderwijs, achten ze zichzelf niet capabel, en vinden ze het onderwijs niet hun verantwoordelijkheid.

- Een ander knelpunt voor de ouders uit een lager milieu is dat hun pedagogische aanpak te veel verschilt met die van school.
- Met name uit de verdiepende casestudies blijkt dat er belangrijke randvoorwaarden zijn voor betrokkenheid van allochtone ouders: begeleiding vanuit een schoolbegeleidingsdienst of gemeente, voldoende faciliteiten en voorzieningen en bevlogen schoolleiders die schoolteams weten te enthousiasmeren.
- Een belangrijke voorwaarde voor ouderparticipatie op scholen met weinig achterstandsleerlingen is dat scholen zich willen openstellen voor ouders die een bijdrage willen leveren aan het verbeteren van de school als gemeenschap.
- Een belangrijk knelpunt is dat ouders op scholen met veel achterstandsleerlingen moeilijk bereikbaar zijn voor deelname aan activiteiten met betrekking tot ouderparticipatie (de 'onzichtbare' ouders).

- **Informatie op internet**

bijv. op www.eduquality.com.

Met betrekking tot ouderbetrokkenheid zijn daar te vinden:

1. Een gefaseerd ontwikkelingsplan voor het opzetten van een educatief en opvoedkundig partnerschap tussen basisscholen en ouders.
2. '24-Karaats' regels voor leerkrachten.
3. Een voorbeeldtekst van een overeenkomst ('sociaal contract') tussen scholen, ouders en leerlingen.

- **Activiteiten op korte termijn**

- Zorg dat iedereen makkelijk de weg kan vinden in en rond de school.
- Begroet ouders op een vriendelijke manier.
- Zorg dat ouders bij de directie en de leerkrachten kunnen binnenlopen (open deuren).
- Vraag ouders welke ondersteuning zij op prijs zouden stellen om hun kinderen te kunnen helpen.
- Zet een bus voor suggesties neer en reageer op elke suggestie.
- Plan regelmatig overleg tussen ouders en leerkrachten.
- Ga op huisbezoek.

- **Activiteiten op langere termijn**

- Bij de intake helder en zo concreet mogelijk aangeven wat men van de ouders verwacht wat betreft hun aandeel.
- Organiseer workshops voor ouders over onderwerpen die ouders aangegeven hebben: hulp bij huiswerk, gebruik van de computer, ondersteuning bij het leren lezen.
- Organiseer activiteiten waar ouders bij betrokken kunnen worden.
- *Aanstellen van een waakhond.* Het kan noodzakelijk zijn iemand van het schoolteam als ouderbetrokkenheidscoördinator aan te stellen. Diegene heeft de ontwikkeling van de ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie in het takenpakket. Support van de directie voor de uitvoering van deze taak is belangrijk.
- *Creëer draagvlak.* Maak afspraken op basis van meetbare doelstellingen. Voordelen van meetbare doelstellingen zijn: leggen vast wat beloofd is te doen, maken beleid toetsbaar, hebben een motiverende functie, dwingen tot het maken van keuzes, geven een gezamenlijk doel om aan te werken, creëren draagvlak voor beleid, bieden de mogelijkheid achteraf verantwoording af te leggen aan betrokkenen over het gevoerde beleid, maken zichtbaar of de beoogde resultaten zijn bereikt.

- *Leren en evalueren.* Leer van de *good practices* van andere scholen en bouw evaluatiemomenten in om zicht te houden op het bereiken van de gewenste doelen.

- **Activiteiten op bestuursniveau**

Scholen binnen één bestuur dragen een zekere verantwoordelijkheid voor elkaar. De scholen die een voorspog hebben in het partnerschap met de ouders, zouden gekoppeld kunnen worden aan de scholen die in de beginfase verkeren. Deze 'maatjesscholen' trekken gedurende een schooljaar met elkaar op en zouden daarbij ondersteuning kunnen ontvangen van een coördinerende projectgroep. Basisscholen die op een dergelijke basis diensten verlenen aan collega-basisscholen en aan deskundigheidsdeling doen, zouden hiervoor beloond kunnen worden in termen van extra formatie of gelden.

- **Culturele diversiteit in schoolteams en oudergemeenschap**

Intercultureel personeelsbeleid leeft niet onder de directeuren. Bij het aanstellen van personeel let men eigenlijk alleen op de kwaliteit. Verder lijken schooldirecties in bijvoorbeeld Amsterdam de waarde van een gericht diversiteitbeleid (**I**ntercultureel **P**ersoneelsbeleid) niet te onderkennen. Toch lijkt het voor het aangaan van een partnerschap bevorderlijk niet-Nederlandse teamleden binnen de school te hebben. Niet-Nederlandse teamleden kunnen een 'brugfunctie' vervullen naar de niet-Nederlandse ouders, zo blijkt uit gesprekken met schooldirecties en ouders. Door de aanwezigheid van niet-Nederlandse teamleden lijken de scholen beter te weten wat er leeft onder de niet-Nederlandse ouderpopulaties. Laatstgenoemden neigen er namelijk toe vooral toe te trekken naar de niet-Nederlandse teamleden. Niet-Nederlandse ouders die actief zijn, vervullen ook een dergelijke brugfunctie. Zij zijn soms de 'oren en ogen' van de school waar het gaat om meningen, ervaringen en gevoelens van de andere niet-Nederlandse ouders die minder zichtbaar zijn.

Voor de scholen met vooral Nederlandse leerlingen en ouders kan de meerwaarde van culturele diversiteit in het schoolteam zijn dat er een reëlere afspiegeling van de samenleving wordt geboden. Meer culturele diversiteit in het schoolteam kan, zoals één van de schooldirecteuren opmerkt, er aan bijdragen dat 'witte' scholen aantrekkelijker worden voor niet-Nederlandse ouders. Hierdoor kunnen er in het basisonderwijs meer mogelijkheden ontstaan tot interculturele contacten.

BRONNEN:

1. Henderson, A. T. & Mapp, K. L. (2002) *A New Wave of Evidence: The Impact of School, Family, and Community Connections on Student Achievement* Aston: SEDL's National Center for Family & Community Connections with Schools
2. Smit, F. e.a. (2007) *Ouders, scholen en diversiteit: Ouderbetrokkenheid en -participatie op scholen met veel en weinig achterstandsl leerlingen* Nijmegen: ITS- Radboud Universiteit Nijmegen
3. Iepma, IJ. (mei 2005) *Partners in Onderwijs & Opvoeding* Amsterdam: Eduquality/ Schepers van Seventer
4. Peetsma, T. & Blok, H. (red.) (2007) *Onderwijs op maat en ouderbetrokkenheid; het integrale eindrapport* Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut
5. Booijsink, M. (2007) *Terug naar de Basis: Communicatie tussen leerkrachten en allochtone ouders in het primair onderwijs* Leiden: Universiteit Leiden

4. Conclusies

1. Aangaande de betrokkenheid van ouders van leerlingen worden in de literatuur verscheidene punten van aandacht genoemd. Een eerste punt is dat de betrokkenheid van ouders mede afhangt van de opstelling van de school. Het is zorgelijk dat lang niet alle basisscholen veel aandacht besteden aan een open houding naar ouders toe.
2. Het blijkt dat de intensiteit en vorm van betrokkenheid van ouders sterk samenhangt met hun sociaaleconomische achtergrond en opleidingsniveau en daardoor sterk varieert. Daarnaast is ook het beeld dat ouders hebben van de rol die zij kunnen spelen op de school van hun kind van invloed op de intensiteit en vorm van ouderbetrokkenheid. De mate waarin zij denken dat ze in staat zijn om een bijdrage te leveren heeft invloed op hun betrokkenheid.
3. De verwachtingen van de leerkracht en de school spelen een grote rol.
4. Niet zozeer participatie op school, maar betrokkenheid thuis levert een grote bijdrage aan de ontwikkeling en het leersucces van kinderen. 'Good parenting at home' leidt doorgaans tot meer zelfvertrouwen, meer positieve attitudes richting de school, betere prestaties in taal en rekenen, en een verdere ontwikkeling van sociale competenties. Het is hierbij vooral van belang dat ouders met hun kinderen praten over school en hen helpen bij het leren en maken van hun huiswerk.
5. Er blijkt een significant positief effect van ouderbetrokkenheid op het functioneren van kinderen binnen school. Dit betreft zowel de leerprestaties als het gedrag en de werkhouding. Dit verband is aanwezig bij gezinnen van alle economische achtergronden en opleidingsniveaus, van alle etnische achtergronden en bij leerlingen van alle leeftijden.
6. Het blijft echter onduidelijk *welke* vormen van ouderbetrokkenheid nu precies effecten hebben op *welke* aspecten van de ontwikkeling van kinderen. Er is empirisch bewijs voor het belang van ouderbetrokkenheid voor het leren van kinderen. Desondanks is voorzichtigheid gewenst bij het trekken van algemene conclusies over de effecten van ouderbetrokkenheid op het leren en de ontwikkeling van kinderen. Over de differentiële (interactie-)effecten van ouderbetrokkenheid op leerlingprestaties is namelijk weinig bekend.
7. Voor een goede samenwerking is het van belang dat alle partijen een gelijkwaardige rol en een zekere mate van onafhankelijkheid hebben, maar dat zij daarnaast ook impliciete of formele verplichtingen naar elkaar en naar anderen hebben.
8. Ouders verschillen onderling in hun wensen en mogelijkheden ten aanzien van de betrokkenheid bij het onderwijs aan hun kind. Er zijn ouders die in grote mate autonoom willen kiezen en handelen. Er zijn ook ouders die prijs stellen op ondersteuningsvormen.
9. Er is een samenhangend geheel nodig van zowel beleidsmatige- als praktische initiatieven, gericht op zowel de sterke kanten als op de behoeften van ouders. Ook is nodig dat ouders daadwerkelijk en op een passende manier reageren op initiatieven vanuit de school én andersom. Het gaat om samen en in interactie optrekken van ouders, leerkrachten en professionals in een richting die de ontwikkeling van het kind maximaal ten goede komt.
10. Ouderparticipatie wordt beschouwd als een van de belangrijke componenten dan wel kenmerken van effectieve scholen.
11. Alleen als de school een open en uitnodigende houding uitstraalt, zullen ouders een hoge mate van betrokkenheid tonen.

